

اندیشه قرآنی

سده‌ها از نزول مائدهٔ آسمانی بزرگ الهی می‌گذرد و همواره در هنگامه اندیشه‌ها و تفکرهای گونه‌گون، کتاب آسمانی برستیغ بلند معرفت ایستاده و پرتو افشانی می‌کند. معارف آفتابگون قرآن بیشترین آثار اندیشوران و تلاش متفکران تاریخ را به خود معطوف داشته است. قرآن تنها کتابی است که در طول تاریخ، بیشترین حامیان را گرداگرد خود جمع کرده است. از نبی گرامی اسلام گرفته که مشعلی فروزان و قرآنی ناطق برجهانیان بود و اخلاقش اخلاق قرآنی بود^۱ و پیامش ترجمان وحی الهی بود تا فریادهای تنهایی علی علیه السلام در دوران سکوت و حکومت، در جهت اعتلای قرآن و پیاده شدن احکام نورانی این کتاب گرامی و تا شهادت مظلومانه آل الله برای حفظ قرآن و همه محنت‌ها و رنج‌های بی‌پایان امامان معصوم علیهم السلام و جانشینان آنان و عالمان و بیدارگران اقالیم قبله، همه و همه شاهدهی روشنکر بر عظمت کتاب الهی است.

حقانیت و بلندای عظمت قرآن را نیز می‌توان از هزاران کتاب تفسیری که در تبیین حقایق و توضیح معارف این کتاب بزرگ نگاشته شده و ابعاد بی‌شمار آن را برنموده است و نیز تلاش خالصانهٔ عالمان سده‌ها و اعصار که در سکوت و تاریکی‌ها بر سفره قرآن زانو زدند و صحنهٔ زندگی و صفحهٔ دل را به آن آلابدند، دریافت.

آری چه میدان‌های وسیعی از معرفت را که قرآن فراگرفته است و بر زوایای تاریک

اندیشه ها می درخشد و روشنگر راه آنانی است که در پی صراط مستقیم الهی اند. اینک در هشتمین سالگشت رحلت مفسر بی بدیل قرآن، حضرت امام خمینی (ره)، قرار گرفته ایم. همو که فضای عطرآگین قرآنی کشور و مدار تلاش ها و مجاهدت های اوست و نهضت اسلامی ایران به رهبری آن امام بزرگوار نیز مدیون قرآن و اندیشه های قرآنی اوست و نیز مدیون عالمانی است که برخی از آنان به خیل شهیدان پیوسته اند و همچون بازوان نیرومند امام، مردم را به نهضت قرآنی فرامی خواندند و در درسهای تفسیری، روح قرآنی را در کالبدهای بی جان می دمیدند و شور و نشور ایجاد می کردند. آنان از راه های گوناگون جلسات تفسیری تشکیل می دادند و در درس و مناظر، با تکیه بر روایات ائمه هدی و راسخان در علم، مردم را به فراگیری معارف قرآن تشویق می کردند دغدغه دیرین و همیشگی امام راحل، مهجور ماندن قرآن بود و بی اعتنایی حاکمان وقت به قرآن و عمل به آن، امام (ره) حاکمیت اندیشه قرآنی را می طلبید و فریادگر بیدار دل آیات قرآنی بود، هموکه سرلوحه حرکت خویش را ایمان به قرآن و عمل به آن قرار داده بود. حرکت او تفسیر آیات قرآن بود و الهام گرفته از آن. وی در تاریخی ترین پیامش که در بالای آن مرقوم فرمود: بخوانید و بکار بندید، چنین آغاز می کند:

«قال الله تعالى: ﴿قُلْ اِنَّمَا اعظَمكم بواحدہ ان تقوموا لله مثنى وفراد﴾ (سبأ ۳۴/ ۴۶) خدای تعالی در این کلام شریف، از سر منزل تاریک طبیعت تا منتهای سیر انسانیت را بیان کرده و بهترین موعظه هایی است که خدای عالم از میان تمام مواعظ انتخاب فرموده و این یک کلمه را پیشنهاد بشر فرموده، این کلمه تنها راه اصلاح در جهان است.»^۲

تمامی همت تاریخ ساز بزرگ قرن، حضرت امام (رضوان الله علیه)، پیاده شدن احکام قرآن و اسلام بود. امام تدبیر در آیات قرآنی را هدایت گر انسان و راه رسیدن به کمالات می دانست، لذا به فرزندش می نویسد:

«در قرآن کریم، این سرچشمه فیض الهی، تدبیر کن، هر چند صرف خواندن آن که نامه محبوب است به شنونده محجوب آثاری دلپذیر دارد، لکن تدبیر در آن، انسان را به مقامات بالاتر و والاتر هدایت کند: ﴿اَفَلَا يَتَدَبَّرون القرآن ام علی قلوب اقفالها﴾ (محمد ۴۷/ ۲۴) و تا این قفل و بندها بازنگردد و به هم نریزد، از تدبیر هم، آنچه نتیجه است، حاصل نگردد. خداوند متعال پس از قسم عظیم می فرماید: ﴿انہ لقرآن کریم، فی کتاب مکنون، لایمسہ الا المطہرون﴾ (واقعہ ۷۷-۷۹/ ۵۶) و سرحلقه آنها، آنان هستند که آیه تطهیر در شأنشان

نازل گردیده.^۳

اهتمام والای امام بزرگوار و توجه دیرینه اش به قرآن و احکام نورانی آن (که جای دارد تمامی گفته ها و نوشته های حضرتش درباره قرآن در صفحات بی شماری به بحث گذاشته شود) و نیز پی گیری های مجدانه رهبر فرزانه انقلاب، فضای کشور را به فضل الهی، به سوی معارف قرآنی سوق داده است تا آنجا که علاوه بر کارهای تحقیقاتی - پژوهشی قرآنی، هزاران نفر قاری و حافظ خرد و بزرگ قرآن از زن و مرد فضای جامعه را نور افشانی کرده اند و شرکت آنان در مسابقات بین المللی بر ارجمندی انقلاب اسلامی ایران افزوده است.

فعالیت های قرآنی که در میهن اسلامی رخ نموده است و بحث در چند و چونی هر یک از آنها فرصت های دیگری می طلبد عبارت اند از: ۱. تأسیس مراکز کوچک و بزرگ قرآنی ۲. آثار و تألیفات قرآنی ۳. حفظ و قرائت قرآن و محفل های وابسته به آن ۴. ترجمه های گوناگون قرآن ۵. برنامه های متعدد رایانه ای ۶. فعالیت های مطبوعاتی قرآنی ۷. برگزاری نمایشگاه های قرآنی و....

این همه نشان از توجه همگان به قرآن و معارف آن دارد و لکن حاکمیت اندیشه قرآنی در سرتاسر حکومت قرآن تلاشی مضاعف می طلبد که راهبردهای آن باید کاویده شود، گرچه همه فعالیت هایی که در راستای اهداف قرآنی انجام می گیرد جامعه را به سوی معارف قرآن پیش می برد و لکن حاکمیت اندیشه قرآنی در میان جوانان و نوجوانان این مرز و بوم، نجات بخش نسل های آینده جامعه اسلامی خواهد بود که امید آنست با حرکت های حساب شده و سازنده مسئولین دلسوز و علاقه مند به قرآن این حاکمیت ایجاد گردد. حاکمیتی که روح آن در همه جوانب زندگی نمودار باشد، از شعارها به شعورها تبدیل گردد، قرآن تنها جهت قرائت شروع جلسات و کنگره ها و کنفرانس ها نباشد، بلکه اندیشه های تابناک آن روشنگر عملی راه کارگزاران حکومت باشد و در بیان آنان رسوخ داشته باشد و رفتار و کردار همگان پرتویی از احکام نورانی آن باشد. چنانکه امام صادق علیه السلام در دعایی که پیش از خواندن قرآن می خواند چنین درخواست می کرد:

«خدایا پیمان نامه و کتابت را گشودم. خدایا نگریستن مرا در آن عبادت قرار ده و خواندتم را اندیشیدن و اندیشیدنم را مایه عبرت؛ و چنان کن که از پندهای تو در آن پند گیرم و از گناهانت دوری جویم و هنگام خواندن آن بردل و گوشم مهر مزین و بر چشمم پرده میفکن و خواندتم را خواندنی بی تدبیر قرار مده، بلکه چنان کن که در آیات و احکام آن تدبیر کنم و دستورات دین تو را از آن به دست

آورم، نگریستن مرا در آن توأم با غفلت و خواندندم را خواندنی تند و شتابزده مگردان، که تویی تو که مهربان و بخشنده ای.»^۴

در فضای نورانی قرآن، ضرورت نشر، مجله تخصصی قرآن در کنار ده ها نشریه تخصصی دیگر احساس می گشت که در این راستا به فضل خداوند و به برکت جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه قرآنی «بینات» در سال ۱۳۷۲ در حوزه علمی قم تدوین و نشر یافت. آن روز که بینات آغاز به کار کرد، بعضی را اعتقاد بر آن بود که مقالات قرآنی آنقدر نخواهد بود که بتوان هرفصل، مجله را با آثاری در خور و ارجمند منتشر ساخت و لکن اینک که سه سال از نشر آن می گذرد و پای در چهارمین سال گذاشته ایم، هنوز بانیان بینات شرمندۀ بسیاری از عالمان و محققان قرآنی کشورند که نتوانستند آثار آنان را در مجله نشر دهند. هنوز بینات خود را وامدار کسانی می داند که با علاقه مندی بسیار آن را دنبال می کنند و درخواست های مکرری برای انتشار آن با فاصله کم تری دارند و یا درخواست نشر آن را به زبان های دیگر داشته اند. در ادامه این تلاش قرآنی، حقایق بسیاری از قرآن کریم فرا روی مان قرار گرفت که عرضه آنها مجله ایی دیگر را می طلبد، از این روی درصدد پایه گذاری نشریه قرآنی «بشارت» ویژه جوانان برآمدیم که به خواست خداوند به زودی منتشر خواهد شد.

دست اندرکاران مجله این همه را از برکت قرآن و مائده بزرگ آسمانی می دانند و از همه اندیشمندان و علاقه مندان به قرآن پوزش می خواهند که در برخی جهات نتوانستند به خواسته های آنان جامه عمل ببوشند و به امید آنانند که صاحب قرآن توفیقی عنایت فرماید که بتوانند در حد امکان خواسته های علاقه مندان را برآورده سازند.

هم اکنون نیز بینات در جهت تلاش برای حاکمیت اندیشه قرآنی در جامعه، آماده پذیرش تمامی نظرات سازنده و نیز مقالات ارزشمند خوانندگان گرامی است.

والی اللہ التکلان

«بینات»

۱. کان خُلقه القرآن، محمدی ری شهری، میزان الحکمة، ۹ / ۶۵۱، به نقل از: الطبقات، ۱ / ۳۶۴.

۲. صحیفه نور، ۳ / ۱.

۳. امام خمینی (ره)، ره عشق، ص ۲۷-۲۸، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

۴. حکیمی، الحیاة، ۲ / ۷۳، به نقل از: بحار الانوار، ۵ / ۹۸.